

HÖGSTA DOMSTOLENS BESLUT

meddelat i Stockholm den 23 mars 2018

Mål nr

Ö 1864-17

PARTER

Klagande

Kontel Trade AG
Bahnhofstrasse 21
6300 Zug
Schweiz

Ombud: Advokat SS

Motpart

1. Aktiebolaget Minoritetsintressen, 556103-0221

Box 292

791 27 Falun

2. S-bolagen Aktiebolag, 556139-3355

Samma adress

Ombud för 1 och 2: Advokat HW

Dok.Id 145374

HÖGSTA DOMSTOLEN
Riddarhustorget 8

Postadress
Box 2066
103 12 Stockholm

Telefon 08-561 666 00
Telefax 08-561 666 86
E-post:
hogsta.domstolen@dom.se
www.hogstadamstolen.se

Expeditionstid
08:45–12:00
13:15–15:00

SAKEN

Hinder mot verkställighet

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Svea hovrätts beslut 2017-04-11 i mål ÖÄ 5317-16

HÖGSTA DOMSTOLENS AVGÖRANDE

Högsta domstolen avslår överklagandet.

Högsta domstolen förpliktar Kontel Trade AG att ersätta S-bolagen AB och AB Minoritetsintressen för rättegångskostnad i Högsta domstolen med 153 990 kr avseende ombudsarvode, jämte ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för detta beslut.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

Kontel Trade AG har yrkat att Högsta domstolen ska ogilla S-bolagen AB:s och AB Minoritetsintressens invändning om verkställighetshinder. Kontel har vidare yrkat ersättning för rättegångskostnader i tingsrätten och hovrätten med där yrkade belopp.

S-bolagen och Minoritetsintressen har motsatt sig ändring av hovrättens beslut.

Parterna har yrkat ersättning för rättegångskostnader i Högsta domstolen.

SKÄL

Bakgrund

1. På grund av en fordring som Catsaz AG hade förvärvat från CR förpliktades S-bolagen genom en dom som har fått laga kraft att betala 5 000 000 kr samt ränta och rättegångskostnader. Catsaz överlät fordringen till Kontel, som ansökte om verkställighet. I april 2013 utmättes ett belopp om drygt 8 000 000 kr hos S-bolagen.
2. CR försattes sedermera i konkurs. Minoritetsintressen väckte i egenskap av konkursborgenär (jfr 4 kap. 19 § andra stycket konkurslagen) i juni 2013 talan mot Catsaz och Kontel om återvinning av de rättshandlingar varigenom fordringen hade överlåtits till först Catsaz och därefter Kontel.
3. S-bolagen begärde då att Kontel, för att få de utmätta medlen utbetalda, skulle ställa säkerhet enligt 13 kap. 14 § 5 utsökningsbalken. Högsta domstolen fann i "Kontel I" NJA 2015 s. 786 att regeln om säkerhet inte är tillämplig vid tvister om utmättningsfordringen. Kontel behövde därför inte ställa begärd säkerhet.
4. Kronofogdemyndigheten beslutade därefter, den 17 december 2015, att medlen skulle utbetalas till Kontel. Tingsrätten fastställde beslutet.
5. Under handläggningen i hovrätten nedsatte S-bolagen ett belopp om drygt 9 500 000 kr hos länsstyrelsen. S-bolagen angav att det bolaget hade en förfallen fordran att betala, att två borgenärer gjorde gällande att fordringsrätten skulle tillkomma dem och att ovisshet rådde om vem av dem som var rätt borgenär samt att det inte kunde anses skäligt att S-bolagen skulle bedöma till vilken av dem som betalning skulle erläggas. Länsstyrelsen beslutade den

20 juli 2016 att ta emot beloppet. Beslutet om nedsättning har inte fått laga kraft.

6. Kontel har anfört att det inte fanns förutsättningar för nedsättning eftersom konkursboets rätt till fordringen enligt bolagets mening uppstår först om återvinningstalan bifalls genom en dom som får laga kraft. Enligt Kontel kan S-bolagen därför fram till den tidpunkten betala till Kontel med befriande verkan. Mot detta har S-bolagen och Minoritetsintressen invänt att återvinningens rättsverkningar inträder redan i och med att återvinning påkallas, vilket innebär att en betalning från S-bolagen till Kontel inte har befriande verkan om återvinningstalan senare skulle komma att bifallas.

7. Hovrätten har funnit att förutsättningarna för nedsättning är uppfyllda. Eftersom S-bolagen därigenom har visat att betalningsskyldigheten fullgjorts har hovrätten funnit att det föreligger hinder mot verkställighet. Utbetalningsbeslutet har upphävts och vidtagen verkställighet ska enligt hovrätten gå åter. (Se 3 kap. 21 § första och tredje styckena utsökningsbalken.)

8. Tingsrätten har sedan ärendet anhängiggjorts i Högsta domstolen bifallit den av Minoritetsintressen väckta återvinningstalan. Hovrätten har beslutat att inte meddela prövningstillstånd.

Frågan i målet

9. Frågan i målet är om ett återvinningsanspråk riktat mot en förvärvare av en fordring medför att sådan ovisshet råder om vem som är rätt borgenär att förutsättningar för nedsättning enligt lagen (1927:56) om nedsättning av pengar hos myndighet föreligger och att det nedsatta beloppet därmed utgör betalning för fordringen.

Den rättsliga regleringen

10. En gäldenär har beträffande fordringar i allmänhet som huvudregel att på sin egen risk pröva om den som kräver betalning är ”rätt” borgenär, dvs. materiellt berättigad. Betalning som sker till någon som inte är materiellt berättigad är i princip inte befriande och gäldenären löper därmed risken att få erlægga betalning på nytt. I 29 och 30 §§ skuldebrevslagen finns bestämmelser som beträffande enkla skuldebrev skyddar en gäldenär som i god tro erlägger betalning till någon som inte är materiellt berättigad (jfr 19–20 §§ beträffande löpande skuldebrev).

11. Till skydd för en gäldenär som vill infria en förpliktelse men av olika skäl möter svårigheter finns bestämmelser i nedsättningslagen. Enligt 1 § första stycket kan gäldenären nedsätta beloppet om borgenären vägrar att ta emot erbjuden betalning eller om gäldenären på grund av borgenärens bortovaro eller sjukdom eller någon annan av borgenären beroende omständighet hindras att betala. Enligt andra stycket kan gäldenären nedsätta beloppet om gäldenären inte vet eller bör veta vem som är borgenär eller om ovisshet råder om vem av två eller flera som är rätt borgenär samt gäldenären inte skäligen kan anses pliktig att på eget äventyr bedöma till vilken av dem betalning ska erläggas.

12. Av 4 § första stycket nedsättningslagen framgår att gäldenären vid nedsättning får förbehålla sig rätt att återta det nedsatta beloppet.

Förutsättningar för nedsättning

13. Förutsättningarna för nedsättning prövas av länsstyrelsen på grundval av sökandens uppgifter. Att länsstyrelsen har tagit emot en nedsättning innebär inte i sig att nedsättningen varit behörig. Det får i stället i en efterföljande

process bedömas om nedsättningen skedde med fog och om gäldenären genom nedsättningen befriade sig, dvs. betalade sin skuld.

14. En gäldenär är enligt ordalydelsen i 1 § andra stycket nedsättningslagen berättigad att sätta ner betalningen när ”ovisshet råder” om vem som är ”rätt borgenär” och gäldenären inte skäligen kan anses vara förpliktad att på egen risk bedöma till vem betalning ska erläggas. Det förutsätts inte för rätt till nedsättning att någon talan har väckts mellan de konkurrerande borgenärerna avseende rätten till fordringen.

15. Att ovisshet råder om rätten till ett fordringsanspråk kan bero på att två eller flera konkurrerande borgenärer är oense om faktiska förhållanden. Men ovissheten kan också ha sin grund i rent rättsliga förhållanden, liksom i oenighet rörande både faktiska omständigheter och vilken rättslig betydelse dessa omständigheter har.

16. Nedsättningsmöjligheten i fall av konkurrerande anspråk motiveras som nämnts av att gäldenären betalar på egen risk. Det bör vidare noteras att det typiskt sett inte är gäldenären som har orsakat att ovisshet råder. En gäldenär som vid konkurrerande krav håller inne betalningen kan drabbas av dröjsmåls-påföljder. Och vid en felbedömning av vem av flera som är rätt borgenär kan det finnas en risk att betalningen inte blir befriande. Mot den bakgrunden har rätten till nedsättning utformats med en generös bedömningsmarginal. Frånsett fall där ett anspråk är så uppenbart obefogat att det utan vidare kan lämnas ur räkningen har gäldenären möjlighet att nedsätta fordringsbeloppet (se NJA II 1927 s. 298; jfr NJA 2001 s. 292).

17. Det krävs alltså som regel inte att gäldenären ska ta ställning till vare sig faktiska eller rättsliga frågor rörande vilken av flera borgenärer som vid tidpunkten för betalning är rätt borgenär, dvs. materiellt berättigad, i den

meningen att betalning kan göras utan risk för att betalningen inte blir befriande.

Bedömningen i detta fall

18. S-bolagens nedsättning av fordringsbeloppet skedde med hänvisning till den återvinningstalan som Minoritetsintressen har väckt mot Kontel rörande utmätningsfordringen. S-bolagen kan skäligen inte anses ha varit pliktigt att på egen risk bedöma de faktiska och rättsliga frågor som måste avgöras för att ta ställning till vem som är rätt borgenär. Vid detta förhållande – och då ett av S-bolagen gjort återtagandeförbehåll enligt 4 § nedsättningslagen inte föranleder annan bedömning – var förutsättningarna för nedsättning uppfyllda när S-bolagen nedsatte beloppet.

19. S-bolagen har alltså visat att betalningsskyldigheten fullgjorts. Det föreligger därmed hinder mot verkställighet enligt 3 kap. 21 § första stycket utsökningsbalken. Vidtagen åtgärd för verkställighet ska återgå.

20. Kontels överklagande ska således avslås.

21. Kontel ska ersätta S-bolagen och Minoritetsintressen för rättegångskostnad i Högsta domstolen. Den begärda ersättningen är skälig.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Ann-Christine Lindeblad, Kristina Ståhl, Ingemar Persson (referent), Mari Heidenborg och Petter Asp
Föredragande justitiesekreterare: Janina Kastevik